

тивне правопорушення юридичною особою, необхідно також ознайомитися з реєстраційною та установчою документацією.

По-четверте, порядок притягнення до адміністративної відповідальності юридичної особи ускладнюється відсутністю в КпАП України вказівки на те, які стягнення можуть застосовуватися до юридичної особи і який порядок їх накладення.

Отже, порядок притягнення юридичної особи до адміністративної відповідальності регулюється нормами КпАП України, який прямо не закріплює можливість притягнення до адміністративної відповідальності юридичної особи, адже не визначає юридичну особу як суб'єкта адміністративного правопорушення та не виділяє, які санкції можуть застосовуватися стосовно юридичної особи-порушника. Тому з метою забезпечення ефективності й законності притягнення до адміністративної відповідальності юридичної особи, вказуємо на необхідність внесення відповідних змін до законодавчих актів, що регулюють діяльність із провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Література

1. Иванов Л. Административная ответственность юридических лиц // Закон. - 1998. - № 9.
2. Крылова Н.Е. Уголовная ответственность юридических лиц во Франции: предпосылки возникновения и основные черты / Н.Е. Крылова // Вестник Московского университета. - Право. - 1998. - № 3. - С. 69-70.
3. Жильцов О.Л. Административна відповідальність юридичних осіб: процесуально-правовий аспект: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07 / Жильцов Олександр Леонідович. - Запоріжжя, 2006. - 166 с.
4. Службський І.І. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07

/ Службський Ігор Йосипович. - К., 2007. - 166 с.

5. Продаєвич В.О. Місце адміністративної відповідальності в системі заходів адміністративного примусу: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07 / Продаєвич Валентин Олександрович. - Одеса, 2007. - 201 с.

6. У справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства "Всеукраїнський Акціонерний Банк" щодо офіційного тлумачення положень пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України, частини першої, третьої статті 2, частини першої статті 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про відповідальність юридичних осіб): рішення Конституційного Суду України від 30.05.2001 № 7-рп/2001. - [Електронний ресурс]: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-01>

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР, 1984, додаток до № 51. - С. 1122.

8. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. - К.: "Укр. енцикл.", 1998. - Т. 1: А-Г. - К.: Вид-во "Юридична думка", 2011. - 656 с.

9. Константинов С.Ф. Забезпечення адміністративного покарання при притягненні до відповідальності юридичних осіб / С.Ф. Константинов // Форум права. - 2010. - № 4. - С. 508-511. - [Електронний ресурс]: <http://firearticles.com/administrativne-pravo/274-zabezpechennya-admnstrativnogo-pokarannya.html>

Русецький А.А.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного,
кримінального права та процесу
Міжнародного університету бізнесу і права
Надійшла до редакції: 27.09.2014

УДК 351.713

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї ЩОДО ДИТИНИ

Хуторянська Т. В.

У статті досліджено питання реалізації адміністративно-правових засад попередження насильства в сім'ї щодо дитини шляхом аналізу чинних міжнародних (Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських та принижуючих гідність видів поводження та покарання, Конвенція ООН про права дитини) і вітчизняних (Кодекс України про адміністративні правопорушення, Сімейний кодекс України, Закон України "Про попередження насильства в сім'ї", відомчі акти МВС, МОН, МОЗ, Мінсоцполітики України) нормативно-правових актів у вказаній сфері.

Ключові слова: адміністративно-правові засади, діти, попередження насильства в сім'ї, соціальні служби.

В статье исследован вопрос реализации административно-правовых мер предупреждения насилия в семье относительно ребенка путем анализа действующих международных (Общая декларация прав человека, Международный пакт о гражданских и политических правах, Конвенция ООН против истязаний и других жестоких, бесчеловечных и унижающих достоинство

видов поведения и наказания, Конвенция ООН о правах ребенка) и отечественных (Кодекс Украины об административных правонарушениях, Семейный кодекс Украины, Закон Украины "О предупреждении насилия в семье", ведомственные акты МВД, МОП, МОЗ, Минсоцполитики Украины) нормативно правовых актов в указанной сфере.

Ключевые слова: административно-правовые принципы, дети, предупреждение насилия в семье, социальные службы.

In the article the question of realization of administrative measures of warning of violence is investigational in relation to a child by an analysis operating international (General declaration of human rights, International pact about civil and political laws, Convention of UNO against tortures and other cruel, inhuman and humiliating dignity types of conduct and punishment, Convention of UNO about rights for a child) and domestic (Code of Ukraine about administrative offences, Domestic code of Ukraine, Law "About warning of violence in monogynopaediums", department acts of Ukraine) normatively legal acts in the indicated sphere.

Keywords: *administrative principles, children, warning of violence in monogynopaediums, social services.*

Проблема насильства в сім'ї не є локальною, характерною виключно для України. Цій проблемі пріоритетну увагу приділяє вся світова спільнота й владні структури держав. Насильство в сім'ї, на думку громадськості, це "прихована епідемія світового масштабу" [1, 85]. Міжнародна спільнота усвідомлює всю гостроту й важливість проблеми насильства в сім'ї та намагається виробити єдину систему попередження такого насильства й захисту його жертв, особливо дітей. Однією з найважливіших складових цієї системи є відповідне правове забезпечення.

Правові засади попередження насильства в сім'ї в Україні складаються з міжнародного та національного законодавства. Останнім часом міжнародна спільнота намагається дослідити проблему насильства в сім'ї та виробити ефективні засоби боротьби з нею.

Загальна декларація прав людини, проголошена в 1948 році Генеральною Асамблеєю ООН, зазначає, що кожна людина повинна мати всі права без будь-якої різниці (стаття 2), що кожна людина має право на життя, на свободу та на особисту недоторканність (стаття 3), а також, що ніхто не повинен бути підданий тортурам і жорстокому, нелюдському чи принижуючому його гідності поводженню та покаранню (стаття 5) [2].

Згідно з Міжнародним пактом про політичні та громадянські права (далі - Пакт), прийнятого в 1966 році, держави, які беруть участь в цьому Пакті (серед них і Україна), зобов'язані забезпечити рівне для чоловіків і жінок право користування всіма громадянськими й політичними правами, які передбачені в цьому Пактові (стаття 3). Ці права передбачають право на життя (стаття 6) і повну заборону катувань та інших форм жорстокого поводження (стаття 7) [3].

Свобода від катувань гарантована також Конвенцією ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських і принижуючих гідність видів поводження та покарання, прийнятою в 1948 році й ратифікованою Україною. Конвенція не обмежує визначення "катування" лише діями державних посадових осіб, а містить також дії, які були вчинені "за підбурюванням чи з мовчазної згоди державних посадових осіб, які виступають в офіційній якості" (ст. 1, п. 1) [4]. Прикладом ситуації, коли за мовчазної згоди державних посадових осіб в Україні може бути порушена заборона на катування, є фізичне покарання дитини, за яке в нашій державі хоча й передбачена відповідальність, але ця норма не реалізується на практиці, оскільки суспільство доволі позитивно сприймає фізичне покарання дитини як один з методів її виховання.

Крім того, згідно з положеннями Конвенції ООН про права дитини, прийнятої в 1989 році, держави повинні вжити всіх необхідних заходів з метою "захисту дитини від усіх форм фізичного чи психологічного насильства, образи чи зловживання, відсутності турботи чи недбалого ставлення, грубого звернення чи експлуатації, включаючи сексуальне зловживання" з боку батьків, законного опікуна чи іншої особи, яка наглядає за дитиною (ст. 19, п. 1) [5].

Слід зазначити, що у вітчизняному законодавстві підвалини правового регулювання у сфері захисту дітей від насильства заклали Конституція України та Конвенція про права дитини. Ними гарантовано основні права та свободи дітей й передбачено обов'язковість вживання заходів для забезпечення захисту дитини від усіх форм

дискримінації або насильства. Крім того, прийнято ряд нормативно-правових актів у галузі охорони дитинства. Зокрема, Закон України "Про охорону дитинства" гарантує захист дітей від будь-якого насильства. У розв'язку положень цих актів і з метою розвитку правового захисту дітей прийнято низку підзаконних нормативно-правових актів. Так, спільним наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти та науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 16.01.2004 року № 5/34/24/11 затверджено Порядок розгляду звернень і повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення.

У ньому визначено механізм взаємодії структурних підрозділів зазначених міністерств у попередженні жорстокого поводження з дітьми, фізичного, сексуального, психологічного, соціального насильства та наданні невідкладної допомоги дітям, які стали жертвою жорстокого поводження. У цьому нормативно-правовому акті під жорстоким поводженням з дитиною розуміються будь-які форми фізичного, психологічного, сексуального, економічного та соціального насильства над дитиною в сім'ї або поза нею [6].

Заборона будь-яких видів експлуатації дитини, фізичних покарань та покарань, які принижують гідність дитини, з боку батьків або осіб, які їх замінюють, міститься також у Сімейному кодексі України. Зокрема, відповідно до статті 155 ухилення батьків від виконання батьківських обов'язків є підставою притягнення їх до відповідальності, встановленої законом [7].

Як зазначають окремі науковці та практики, "проблеми насильства в сім'ї попри їх важливість не є пріоритетом і одним з основних показників ефективності діяльності політичної влади" та, на жаль, "сьогодні можна констатувати деяку декларативність законодавства, що забезпечує захист дітей від насильства" [8, 48]. Вони пов'язують таку ситуацію з недосконалістю самих норм і відсутністю дієвих механізмів реалізації нормативних вимог. Деякі держави зобов'язують усіх дорослих надавати інформацію про випадки насильства щодо дітей закладам та органам, які уповноважені розслідувати такі випадки, інші - лише деякі групи спеціалістів, наприклад, медичних працівників. Проте, на жаль, доводиться визнавати, що багатьом дітям не вдається повідомити про насильство, якого вони зазнають у сім'ї. Тому в усіх містах України необхідно ввести "гарячу" телефонну лінію для дітей, які піддаються жорстокому поводженню з боку батьків, про існування якої доводити до відома дітей у кожному дитячому садочку та школі.

Вітчизняне законодавство з попередження та протидії насильству в сім'ї в Україні складається з Конституції України, Закону України "Про попередження насильства в сім'ї" [9] та інших нормативно-правових актів, які регулюють відносини щодо попередження та протидії насильству в сім'ї. Основу їх складає Конституція України, норми якої визначають і гарантують охорону й захист прав, свобод і інтересів сім'ї та людини.

Занепокоєння громадськості, передусім громадських організацій, з приводу проблеми насильства в сім'ї поступово знайшло відгук у законодавчій та виконавчій гілках влади. Рішучим кроком уперед було прийняття 15 листопада 2001 року Верховною Радою України Закону України "Про попередження насильства в сім'ї" (далі - Закон). Він гарантує охорону прав членів сім'ї при здійсненні заходів з попередження насильства в сім'ї та визначає організа-

ційно-правові основи попередження насильства в сім'ї; підстави для вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї; повноваження органів та установ, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї, та джерела їх фінансування; спеціальні заходи попередження насильства в сім'ї; відповідальність за вчинення насильства в сім'ї.

Після прийняття Закону на порядку денному стало створення механізму його виконання. Перший крок у цьому напрямку зробив Держкомітет України у справах сім'ї та молоді, який у лютому 2002 року видав наказ № 11, яким затвердив Порядок здійснення працівниками центрів соціальних служб для молоді соціального супроводу неблагополучних сімей. Сьогодні вказані питання регулюються Порядком здійснення центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді соціального інспектування сімей, дітей і молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах, затвердженим наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 27.05.2010 р. № 1480 [10].

У квітні 2004 року наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту затверджено Порядок виявлення та ведення обліку дітей службами у справах неповнолітніх, в якому встановлено, що однією з підстав взяття на облік дітей є скоєння фізичного, психологічного, сексуального або економічного насильства щодо дитини в сім'ї. Взяття на облік дитини із зазначених підстав здійснюється з метою забезпечення її соціально-правового захисту. Облік здійснюється на місцевому, обласному та центральному рівні.

Спільним наказом Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства освіти і науки, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства праці та соціальної політики, Міністерства транспорту та зв'язку, Міністерства внутрішніх справ та Державного департаменту з виконання покарань затверджено Порядок взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах. Передбачається спільне здійснення діагностування таких сімей, соціальне інспектування, забезпечення їх системного обліку шляхом формування відповідного банку даних, здійснення соціального супроводу сімей, а в разі потреби представлення їх інтересів у суді [11].

З метою якісного виконання й реалізації основних вимог і положень Закону МВС України та Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту видали міжвідомчий наказ від 07.09.2009 року № 3131/386 "Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді й відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї". Ця інструкція визначає порядок взяття працівниками служби дільничних інспекторів міліції або кримінальної міліції у справах дітей на профілактичний облік і зняття з цього обліку осіб, які вчинили насильство в сім'ї, винесення таким особам офіційного попередження про неприпустимість учинення насильства в сім'ї та захисних приписів, а також офіційного попередження потенційній жертві такого насильства про неприпустимість віктимної поведінки [12].

Кабінетом Міністрів України прийняв у квітні 2003 року Постанову № 616 "Про затвердження порядку роз-

гляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу", яка визначає механізм прийняття, обліку й розгляду заяв і повідомлень про вчинення насильства в сім'ї місцевими органами у справах сім'ї, молоді та спорту та органами внутрішніх справ. Концептуально важливим є те, що затверджений Порядок передбачає залучення до розгляду таких заяв, крім представників служби дільничних інспекторів міліції, також представників управлінь або відділів у справах сім'ї та молоді, центрів соціальних служб для молоді, а в разі потреби також і працівників кримінальної міліції в справах дітей, служби в справах дітей і представників органів опіки та піклування [13].

Згідно з Законом України від 15 травня 2003 року № 759-IV Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП) [14] було доповнено статтю 173², яка передбачає відповідальність за вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису. Тим самим була ліквідована велика прогалина в законодавстві, оскільки до цього часу не передбачалась відповідальність за порушення офіційного попередження про неприпустимість насильства в сім'ї або захисного припису.

На нашу думку, санкції ст. 173² КУпАП, яка передбачає відповідальність за скоєння насильства в сім'ї чи невиконання захисного припису, не завжди є ефективними. У цьому разі доцільним є заміна штрафу та виправних робіт, що тягнуть відрахування коштів із сімейного бюджету, на такий вид заходів адміністративного примусу, як громадські роботи, що спрямовані безпосередньо на покарання правопорушника й не завдають матеріальної шкоди родині.

Насамперед необхідно передбачити можливість застосування громадських робіт як одного з видів адміністративного стягнення в ст. 24 "Види адміністративних стягнень" КУпАП. Крім того, разом зі застосуванням громадських робіт і адміністративного арешту як адміністративної відповідальності за скоєння насильства в сім'ї чи невиконання захисного припису необхідно використовувати примусові програми соціальної реабілітації для осіб, які скоїли насильство в сім'ї, з метою переходу від каральної функції правових приписів до поновлювальної в системі заходів захисту прав і свобод осіб, які зазнали насильства в сім'ї, від карального правосуддя до поновлювального.

Крім того, дії, що носять характер насильства в сім'ї, можуть бути кваліфіковані як інші адміністративні правопорушення, а саме: дрібне хуліганство (ст. 173 КУпАП); доведення неповнолітнього до стану сп'яніння (ст. 180 КУпАП); порушення тиші в громадських місцях (ст. 182 КУпАП); невиконання батьками або особами, які їх замінюють, обов'язків по вихованню дітей (ст. 184 КУпАП).

Аналіз чинного законодавства дозволив зробити висновок про те, що нормативно-правова база України щодо попередження насильства в сім'ї потребує серйозного й негайного вдосконалення. Разом з тим, слід зазначити, що адміністративно-правове забезпечення попередження насильства в сім'ї щодо дитини та надання допомоги його жертвам, дійсно, є важливим, проте далеко не єдиним елементом у системі заходів, необхідних для ліквідації насильства в сім'ї. З метою успішної реалізації програм з попередження насильства в сім'ї, крім удосконалення законодавства по попередженню насильства в сім'ї, необхідно є ефективною здійснювати попередження цього соціально-негативного явища.

Література

1. Правові та кримінологічні засади запобігання насильству в сім'ї: навч. посіб. / за заг. ред. О.М. Джузі, І.В. Опришка, О.Г. Кулика - К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2005. - 124 с.

2. Загальна декларація прав людини ООН від 10.12.1948 // Голос України. - 2008. - № 236.

3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 . - [Електронний ресурс]: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

4. Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських та принижуючих гідність видів поведінки та покарання від 10.12.1984. - [Електронний ресурс]: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_085.

5. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989. - [Електронний ресурс]: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_021.

6. Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поведінки з дітьми або реальної загрози його вчинення: наказ Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, МВС України, МОН України, МОЗ України від 16.01.2004 р. № 5/34/24/11 // Офіційний вісник. - 2004. - № 4. - Т. 2. - С. 202.

7. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 // Голос України. - 2002. - № 38.

8. Правовий та соціальний захист неповнолітніх від насильства в сім'ї: методичний посібник для працівників правоохоронних органів. - Х.: Курсор, 2006. - 128 с.

9. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15.11.2001 № 2789-III. - Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 10. - С. 70.

10. Про затвердження Порядку здійснення центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді соціального інспектування сімей, дітей та молоді, які перебувають

у складних життєвих обставинах: наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 27.05.2010 р. № 1480 р. // Офіційний вісник України. - 2010. - № 58. - С. 2042.

11. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах: наказ Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту, МОН, МОЗ, Міністерства праці та соціальної політики, Міністерства транспорту та зв'язку, МВС та Державного департаменту з виконання покарань від 14.06.2006 р. № 1983/388/452/221/556/596/106 // Офіційний вісник України. - 2006. - № 28. - С. 2074.

12. Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї: наказ Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту та МВС України від 07.09.2009 р. № 3131/386 // Офіційний вісник України. - 2009. - № 79. - С. 2695.

13. Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози: постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 р. № 616 // Урядовий кур'єр. - 2003. - № 86.

14. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1984. - № 51. - Ст. 1122.

Хуторянська Т.В.

здобувач Відкритого міжнародного
університету розвитку людини "Україна"
Надійшла до редакції: 04.09.2014

УДК 351.745.5:341.8

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ПРЕДСТАВНИКІВ МВС УКРАЇНИ В СКЛАДІ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ ЗА КОРДОНОМ

Зайченко А.

З метою ефективної протидії транснаціональній злочинності необхідне налагодження співробітництва правоохоронних органів України та іноземних держав, що вирішується за допомогою підтримання МВС України контактів з іноземними колегами через представників, акредитованих у складі закордонних дипломатичних установ України. У межах своєї компетенції представники МВС України беруть безпосередню участь у підготовленні аналітичних та інформаційно-довідкових матеріалів щодо держав перебування, надають постійну допомогу роботі консульських служб відповідних дипломатичних установ України за кордоном у діяльності із забезпечення прав і законних інтересів українських громадян у державах перебування. Разом з тим, у національному законодавстві достатньою мірою не розроблено нормативно-правовий механізм регулювання діяльності представників МВС України в складі дипломатичних представництв України за кордоном.

Ключові слова: представники МВС України, транснаціональна злочинність, міжнародне співробітництво, захист громадян, дипломатична служба

С целью эффективного противодействия транснациональной преступности необходимо наладить сотрудничество правоохранительных органов Украины и иностранных государств, что решается с помощью поддержания МВД Украины контактов с иностранными коллегами через представителей, аккредитованных в зарубежных дипломатических учреждениях Украины. В пределах своей компетенции представители МВД Украины принимают непосредственное участие в подготовке аналитических и информационно-справочных материалов относительно государств пребывания, оказывают постоянную помощь консульским службам соответствующих дипломатических учреждений Украины за рубежом в осуществлении деятельности по обеспечению прав и законных интересов украинских граждан в государствах пребывания. Вместе с тем, в национальном законодательстве Украины недостаточно регламентирован нормативно-правовой механизм регулирования деятельности представителей МВД Украины в составе дипломатических представительств Украины за рубежом.

Ключевые слова: представители МВД Украины, транснациональная преступность, международное

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС